

«Τό Μέλλον της Ευρώπης»

Άρθρο για τα είκοσι πέντε χρόνια της Ελλάδος στην Ε.Ε.

**π. Γερωνόμου Κάρμα,
Γραμματέως τής Συνοδικής Επιτροπής Ευρωπαϊκών Θεμάτων**

Έξ' αφορμής των δηλώσεων της Γερμανίδος καγκελαρίου Άγγελας Μέρκελ η οποία έθεσε πάλι το θέμα της αναγραφής του θρησκευματος στην νέα ευρωπαϊκή συνθήκη (ευρωπαϊκό σύνταγμα) θέλουμε να παρουσιάσουμε κάποιες σκέψεις μας για το μέλλον της Ευρώπης.

Είναι λοιπόν γενικά παραδεκτό, ότι το εγχείρημα της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης τόσο σε οικονομικό, όσο και σε πολιτικό-πολιτισμικό επίπεδο, ολοκληρώνεται σταθερά και με επιτυχία. Είναι διαδεδομένη η πεποίθηση ότι η θεσμοθέτηση ενός Ευρωπαϊκού Συντάγματος θα αποτελέσει παράγοντα διασφάλισης της προόδου στην πορεία προς την ενοποίηση. Ένα τόσο σημαντικό θέμα, που θα καθορίσει το μέλλον της Ευρώπης, δεν θα μπορούσε να αφήσει αδιάφορους τους Ευρωπαίους πολίτες. Η Εκκλησία της Ελλάδος, ως αρωγός στο όραμα της Ενωμένης Ευρώπης, συμβάλλει ενεργά στο διάλογο για το μέλλον της Ένωσης όπως αυτό διαγράφεται μέσα από τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Συντάγματος. Στο διάλογο αυτό, η Εκκλησία συμμετέχει ως εκφραστής της ιδέας του ανθρωπισμού, της ελευθερίας, της δημοκρατίας και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η Εκκλησία, ως πνευματικός θεσμός της κοινωνίας μας, βλέπει ότι η Ευρώπη θα έχει μέλλον με:

1ον Την διατήρηση της ιδιοπροσωπίας του κάθε λαού.

Σ' όλες τις εποχές κοινό χαρακτηριστικό των κρατών και των εθνών υπήρξαν η άγωνα αντιπαράθεση λόγω των πολιτισμικών, πολιτικών, κοινωνικών και άλλων ιδιαιτεροτήτων τους. Αυτές οι διαφορές, όμως, σήμερα περισσότερο από κάθε άλλη περίοδο εκδηλώνονται με τόση ένταση, που επιβάλλουν μία άμεση και ριζική ανατοποθέτηση ηγετών και λαών, όσον αφορά στις ενέργειες και μεθόδους που χρησιμοποιούν.

Για την Εκκλησία ή Ευρώπη είναι το πνευματικό ανάστημα του Χριστιανισμού. Γι' αυτό λοιπόν η υπεράσπιση της Ευρωπαϊκής ενότητας για την Εκκλησία, δεν είναι πολιτική πράξη αλλά πνευματικό καθήκον. Για την διαφύλαξη του στόχου αυτού, προτεραιότητα έχει η διαφύλαξη της πνευματικής ενότητας κάθε λαού και ο σεβασμός της ιδιοπροσωπίας του, και όπως χαρακτηριστικά είχε πει ο Ζακ Ντελόρ : «εάν για να έχουμε την Ένωση θα πρέπει να εξαφανίσουμε την ιδιοπροσωπία των μελών της τότε η Ένωση θα πάψει να είναι Ευρωπαϊκή».

Οι ιδιαιτερότητες και οι διαφορές του κάθε λαού μπορούν να λειτουργήσουν γόνιμα και δημιουργικά και πρωτίστως μέσω της παιδείας των κρατών, η οποία είναι και η λιγότερο δαπανηρή άμυνα του κάθε κράτους. Ανεβάζοντας το επίπεδο του λαού ή καλλιεργώντας το, εξασφαλίζεται έτσι η πρόοδος του. Και τούτο, γιατί αντιμετωπίζεται έτσι ο φανατισμός, οξύνεται η κρίση των ατόμων και δεν χειραγωγούνται από επιτήδειους. Η παιδεία ευαισθητοποιεί, τα άτομα αποκτούν μια φιλειρηνική στάση ζωής για να επιλύσει τις διαφορές τους. Η Τέχνη από την άλλη είναι μια παγκόσμια γλώσσα, πανανθρώπινη. Εξαιρετικής σημασίας είναι οι πολιτισμικές ανταλλαγές μεταξύ των κρατών, οι συναυλίες, οι εκδηλώσεις. Μέσω του συγκρητισμού, ο κάθε λαός επιλέγει τα γόνιμα στοιχεία της κουλτούρας των άλλων λαών και τα αφομοιώνει δημιουργικά. Η δημιουργική αφομοίωση αποκλείει την ισοπέδωση και χειραγωγήση του λαού και κατοχυρώνει την αυτοτέλεια και την εθνική του ταυτότητα.

Το ασφαλέστερο μέσο για την διευθέτηση των όποιων διαφορών μεταξύ των κρατών είναι ο διάλογος. Αναπτύσσοντας την κοσμοθεωρία του ο κάθε λαός και τα επιχειρήματά του, δίνει στον άλλον την δυνατότητα να τον γνωρίσει, να τον κατανοήσει να τον δικαιολογήσει.

Τέλος, τόσο η επιστήμη όσο και η τεχνολογία θα μπορούσαν να αποτελέσουν παράδειγμα προόδου ανάμεσα στα κράτη, με προϋπόθεση τον ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα τους και την ανιδιοτέλεια των επιστημόνων. Η επιστήμη και η τεχνολογία μπορούν εύκολα να δείξουν στους λαούς τα κοινά τους προβλήματα, τις

ανησυχίες και τις προσδοκίες τους, που είναι περισσότερες από τις διαφορές τους.

Βασικό μέλημα όλων μας λοιπόν, είναι η διατήρηση των διαφορών των κρατών μελών, μία Ευρώπη που δεν θα ισοπεδώσει τις διαφορές των λαών, δεν θα ξεχάσει τις παραδόσεις τους, αλλά θα ωφεληθεί από την πολυμορφία τους. Εξάλλου, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει και ο Έλληνας Νομπελίστας ποιητής Σεφέρης «Σβήνοντας ένα κομμάτι από το παρελθόν είναι σα να σβήνεις ένα κομμάτι από το μέλλον». Θα πρέπει να συνειδητοποιήσουμε και εμείς οι Ευρωπαίοι πολίτες, ότι οι λαοί δεν ενώνονται σταθερά και μόνιμα βάσει των οικονομικών ή των πολιτικών τους μόνον συμφερόντων. Αντιθέτως ενώνονται μόνον όταν συνδεθούν με πνευματικούς δεσμούς. Η Ευρώπη μπορεί να υπάρξει ως ενότητα ακόμη και εάν έχει ποικιλία πολιτισμικών μορφών, αλλά δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς ενιαίο πνευματικό προσανατολισμό. Τελικά, είναι αρκετό ένα Σύνταγμα, μία Συνθήκη ή οτιδήποτε άλλο αντίστοιχο, ή χρειάζεται κάτι βαθύτερο και ουσιαστικότερο που να λειτουργεί ενωτικά μεταξύ των λαών;

2ον Με την διατήρηση των χριστιανικών παραδόσεων της Ευρώπης

Ο ευρωπαϊκός πολιτισμός στηρίχτηκε σε τρεις πυλώνες: στον Χριστιανισμό, πρωτίστως και εκ δευτέρου στους αρχαίους πολιτισμούς των Ελλήνων και των Ρωμαίων. Τα παραπάνω στοιχεία είναι αυτά που διαφοροποιούν τον ευρωπαϊκό από τους άλλους πολιτισμούς, καθώς η αποδοχή και συνύπαρξη των μεγάλων αξιών του χριστιανισμού και της δημοκρατίας συναντάται για πρώτη φορά στον ευρωπαϊκό χώρο. Οι αξίες αυτές αποτελούν και σήμερα τη μεγάλη πολιτιστική κληρονομιά αλλά και ισχύ των ευρωπαϊκών λαών. Ας μην ξεχνάμε εξάλλου ότι η Ενωμένη Ευρώπη ιδρύθηκε από τους Χριστιανοδημοκράτες πολιτικούς Αντενάουερ, Μονέ, Ντε Γκασπερι και Σπάακ ως μία οικονομική κοινότητα με προοπτική όμως να αποβεί μία πολιτισμική, οικονομική και πολιτικοστρατιωτική οντότητα με βάση τον ευρωπαϊκό πολιτισμό, τον οποίο εννοούσαν όπως ακριβώς τον περιγράψαμε.

Δυστυχώς τα τελευταία χρόνια υπάρχουν απτά δείγματα ότι οι βάσεις αυτές του ευρωπαϊκού πολιτισμού αμφισβητούνται. Δημιουργείται έτσι η ανάγκη να στοχασθούμε πάνω στο ερώτημα και να προσδιορίσουμε τι είναι Ευρώπη και ποιός είναι Ευρωπαίος. Από τις απαντήσεις που έχουν δοθεί μέχρι σήμερα καμία δεν είναι τόσο περιεκτική και λιτή αλλά και ακριβής, όσον αυτή που έδωσε ο γνωστός Άγγλος φιλόσοφος της Ιστορίας ο Κρίστοφερ Ντώουσον γράφοντας. «Αν η Ευρώπη χρωστά την πολιτική της ύπαρξη στη ρωμαϊκή αυτοκρατορία, αν χρωστά τη δύναμη και την κατεύθυνση της κουλτούρας της στην ελληνική παιδεία, όμως στον χριστιανισμό χρωστά τη πνευματική της οντότητα». Και προσθέτει. «Είναι δύσκολο να φαντασθεί κανείς πώς θα μπορούσε ποτέ να υπάρξει ενιαία ευρωπαϊκή συνείδηση, με όλα αυτά τα έθνη και τις φυλές, με όλες αυτές τις γλώσσες και τα ήθη, αν δεν υπήρχε η συνεχής παρουσία της χριστιανικής Εκκλησίας».

Συνεπώς όταν αναφερόμαστε στο μέλλον της Ευρώπης θα πρέπει να έχουμε στο μυαλό μας ποια Ευρώπη θέλουμε. Το γεγονός ότι ο ευρωπαϊκός πολιτισμός στηρίχτηκε μέχρι σήμερα στις χριστιανικές αξίες δεν σημαίνει ότι αναγκαστικά και στο μέλλον θα είναι έτσι. Είναι όμως αυτό που πραγματικά θέλουμε; Τελικά, ποια Ευρώπη θέλουμε να δημιουργήσουμε; Μία Ευρώπη τεχνοκρατική, που οι άνθρωποι αντιμετωπίζονται ως αριθμοί και τα έθνη – κράτη ως ψήφοι στο Συμβούλιο ή μια Ευρώπη πολιτισμική υπερδύναμη (“civil power”), που θα έχει να προσφέρει τόσο στους πολίτες της όσο και στην παγκόσμια κοινότητα μία διαφορετική, πιο ανθρώπινη και πιο πνευματική προοπτική; Αν επιθυμούμε το δεύτερο, μπορούμε να το πετύχουμε μόνο με τις κοινές χριστιανικές μας αξίες.

3ον Με την διαφύλαξη ενός ανθρώπινου προσώπου της Ευρώπης

Στην δήλωση του Laeken ορίστηκε ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να διαδραματίσει σημαίνοντα ρόλο σε παγκόσμιο επίπεδο. Είναι δηλαδή σκοπός όλων των κρατών μελών η Ένωση να γίνει μία παγκόσμια υπερδύναμη – εάν δεν το έχει επιτύχει ήδη έως κάποιο βαθμό.

Η εξέλιξη αυτή είναι θετική μόνον εάν ταυτοχρόνως η Ευρωπαϊκή Ένωση διατηρήσει τις αξίες αυτές που είναι σύμφυτες με τον Ευρωπαϊκό πολιτισμό, εάν δηλαδή δεν αποστασιοποιηθεί από την ηθική και πνευματική της υπόσταση.

Πράγματι, πιστεύουμε ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να διακρίνεται για τον σεβασμό προς τα ανθρώπινα δικαιώματα, που συνεπάγεται σεβασμό των προσώπων ως αξίες ξεχωριστές.

Ακόμη, η Ευρώπη του μέλλοντος θα πρέπει στην πράξη να εφαρμόζει πολιτική με γνώμονα αυστηρό τα διεθνή κείμενα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Για τον λόγο αυτόν θα ήταν πράγματι ωφέλιμο η Χάρτα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων να αποτελέσει Δίκαιον της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, όπως έχει ήδη προταθεί. Το ίδιο πιστεύουμε πρέπει να συμβεί και με την Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ανθρώπων του 1950, του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Το ζήτημα των μεταναστών που έχουν προσέλθει ζητώντας εργασία και διαμονή στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, θα πρέπει να κρίνεται με ανθρώπινα κριτήρια και όσο το δυνατόν πιο δίκαια γίνεται. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ευκαίω να μην έχει ως σκοπό την εξασφάλιση ενός συστήματος Ευρωπαϊκής αμύνης και ασφαλείας αλλά ενός συστήματος που θα βοηθά στην παγκόσμια δικαιοσύνη. Έτσι πρέπει να εφαρμόζεται όσο το δυνατόν περισσότερο μία πολιτική που να δίνει λύση στο πρόβλημα των μεταναστών, προάγοντας τον Ευρωπαϊκό πολιτισμό αλλά και δίνοντας βοήθεια στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες του κόσμου. Μία τέτοια πολιτική θα βοηθούσε πολύ την επίτευξη παγκόσμιας ειρήνης και ισορροπίας.

Η Ευρώπη του μέλλοντος θα πρέπει να συνεχίσει να σέβεται το περιβάλλον – κάτι που πράττει πράγματι σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από ό,τι ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (WTO). Είναι αλήθεια ότι στην Ευρώπη η περιβαλλοντική πολιτική γίνεται πράξη, αντίθετα από ό,τι συμβαίνει στην περίπτωση άλλων υπερδυνάμεων. Αυτό είναι καλό να συνεχιστεί, και το περιβάλλον – το φυσικό και το ιστορικό – θα πρέπει να διαφυλάσσεται και να μην θυσιαστεί σε καμία περίπτωση στον βωμό της οικονομικής ευημερίας.

Ταυτοχρόνως, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ήδη έρθει αντιμέτωπη με σοβαρά ερωτήματα ανθρωπιστικού ενδιαφέροντος που αφορούν την βιοτεχνολογία και την ιατρική. Και πάλι, πιστεύουμε ότι η Ευρώπη του μέλλοντος σεβόμενη τα δικαιώματα τόσο των εμβρύων, όσο και των ασθενών, τόσο των νέων όσο και των γερόντων, καλείται να πορευθεί στα θέματα αυτά με ευαισθησία και προσοχή και έχοντας υπόψη τις αρχές της Βιοηθικής.

Η Εκκλησία μας μπορεί να βοηθήσει στην επίτευξη αυτών των στόχων, και σε συνεργασία με όλες τις Εκκλησίες της Ευρώπης μπορούμε και εμείς να προσπαθήσουμε ώστε η Ευρώπη του αύριο να είναι μία υπερδύναμη με ανθρώπινο, και τελικά Χριστιανικό πρόσωπο.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω, το όραμα μιας σύγχρονης και ανθρώπινης κοινωνίας των πολιτών, που θα έχει ως αρχή της υπάρξεώς της την ίδια την ενότητά της, είναι εκείνο που θα πρέπει να εμπνέει όλους τους σύγχρονους ευρωπαίους, στους οποίους και θα παραδοθεί η σκυτάλη της Ευρώπης. Στον κόσμο της παγκοσμιοποίησης το όραμά μας επιβάλλεται να είναι μια Ευρώπη που θα σέβεται τις παραδόσεις της και την κληρονομιά της και θα στηρίζεται στις χριστιανικές αξίες. Μέσα στα πλαίσια αυτά, θα δίνεται αναμφισβήτητη η δυνατότητα σε κάθε λαό να διατηρεί την ταυτότητα του και μέσα από τη διαφορετικότητά του να επιτυγχάνεται η σύνθεση μιας δυνατής, ενωμένης και ειρηνικής Ευρώπης, η οποία θα αποτελεί πλέον το θεμέλιο για έναν πιο ανθρώπινο κόσμο.